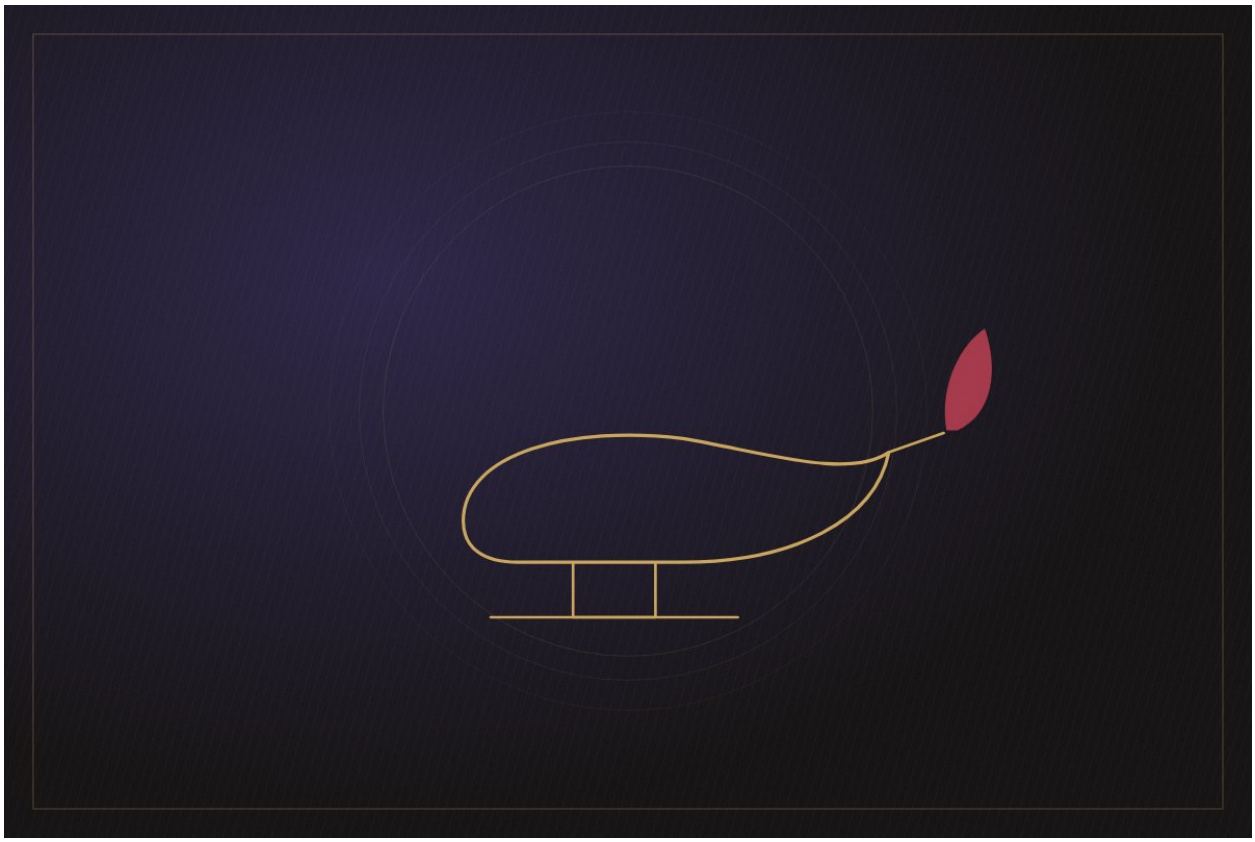
lexoshpejt

Mendja

Efekti Dunning-Kruger: çfarë thotë vërtet studimi dhe si keqkuptohet

Eksperimentet e David Dunning-ut dhe Justin Kruger-it (1999), kritikat statistikore dhe një mësim i dobishëm për të gjithë ne

3 nëntor 2026 / 5 min lexim

Ilustrim origjinal i redaksisë lexoshpejt. Nuk është fotografi ose objekt historik.

Ndoshta e keni parë në rrjetet sociale një grafik me një kodër të lartë që quhet «mali i budallait» dhe një luginë që quhet «lugina e dëshpërimit». Ai paraqitet shpesh si «efekti Dunning-Kruger». Por studimi origjinal nuk përmban asnjë grafik të tillë.

Studimi i vitit 1999

Psikologët Justin Kruger dhe David Dunning në Universitetin Cornell u dhanë studentëve teste për humorin, arsyetimin logjik dhe gramatikën. Pas çdo testi, i pyetën si mendonin se ishin renditur krahasuar me të tjerët.

Studentët me rezultatet më të dobëta, në çerekun e fundit, mendonin mesatarisht se kishin dalë më mirë se rreth 60 për qind e të tjerëve, ndërsa në fakt kishin dalë më keq se rreth 88 për qind. Studentët me rezultatet më të mira, përkundrazi, e nënvlerësonin pak renditjen e tyre. Shpjegimi i propozuar nga autorët: për të njohur se nuk je i mirë në diçka, të duhen pikërisht ato aftësi që të mungojnë.

Kritikat

Në vitet që pasuan, disa studiues argumentuan se një pjesë e efektit mund të shpjegohet me statistikë. Kur njerëzit e kanë të vështirë të vlerësojnë veten saktë, vlerësimet e tyre priren drejt mesit. Kjo i bën të dobëtit të duken të mbivlerësuar dhe të fortët të duken të nënvlerësuar, edhe pa ndonjë «verbëri» të veçantë. Debati vazhdon. Shumë studiues pranojnë se njerëzit me aftësi më të ulëta janë mesatarisht më pak të saktë në vetëvlerësim, por efekti duket më i vogël dhe më i ndërlikuar se ç'e paraqet kultura popullore.

> *Mësimi i vërtetë i Dunning-Kruger-it nuk është «të tjerët nuk e dinë se nuk dinë». Është «as unë nuk e di gjithmonë sa di».*

Si keqkuptohet

- **Nuk do të thotë se njerëzit pa përvojë janë më të sigurt se ekspertët.** Në studim, ekspertët ishin gjithashtu të sigurt; thjesht kishin më shumë arsye të ishin.
- **Nuk është etiketë për të tjerët.** Përdoret shpesh për të tallur njerëzit, ndërsa vlen për të gjithë ne, në fushat ku nuk jemi ekspertë.
- **Grafiku me «malin e budallait» nuk vjen nga studimi.** Është një ilustrim popullor.

Grabitësi me lëng limoni

David Dunning ka treguar shpesh se ideja e studimit i lindi pasi lexoi për një rast të vërtetë në Pittsburgh në vitin 1995. Një burrë grabiti dy banka në mes të ditës, pa maskë, dhe u kap shpejt pasi pamjet e kamerave u shfaqën në lajme. Ai ishte i habitur, sepse kishte lyer fytyrën me lëng limoni, duke besuar se kjo do ta bënte të padukshëm për kamerat, ashtu si lëngu i limonit përdoret si bojë e padukshme. Rasti tregon diçka që Dunning e quajti thelbësore: dija që na mungon për të bërë diçka mirë shpesh është e

njëjta dije që na mungon për ta kuptuar se po e bëjmë keq.

Të gjithë mbi mesataren

Efekti Dunning-Kruger ka lidhje me një prirje më të gjerë, të quajtur **efekti mbi mesataren**. Në një studim të njohur të vitit 1981, psikologu suedez Ola Svenson pyeti studentë në Suedi dhe në SHBA si e vlerësonin aftësinë e tyre në drejtimin e makinës krahasuar me të tjerët. Shumica e madhe e studentëve amerikanë e vendosën veten mbi mesataren e grupit, gjë që statistikisht nuk mund të jetë e vërtetë për të gjithë. Ky optimizëm për veten duket në shumë fusha, nga shëndeti te aftësitë në punë.

Kur detyra është e vështirë

Katherine Burson, Richard Larrick dhe Joshua Klayman treguan në vitin 2006 se modeli i Dunning-Kruger-it varet nga vështirësia e detyrës. Në detyra të lehta, pothuajse të gjithë e mbivlerësojnë veten krahasuar me të tjerët. Në detyra shumë të vështira, ndodh e kundërta: të gjithë e nënvlerësojnë veten, përfshirë ata që në fakt performojnë më mirë. Sipas tyre, të gjithë ne jemi pak të paditur për pozicionin tonë të vërtetë, dhe gabimet varen më shumë nga sa e vështirë na duket detyra sesa vetëm nga aftësitë tona.

A ishte zhurmë statistikore?

Disa studiues kanë argumentuar se një pjesë e madhe e grafikut të famshëm mund të dalë edhe nga numra krejtësisht të rastësishëm. Në vitin 2016, Edward Nuhfer dhe kolegët krijuan të dhëna me numra të rastit për aftësitë dhe vetëvlerësimet dhe i paraqitën në të njëjtën mënyrë si në studimin origjinal. Grafiku që doli i ngjante shumë atij të Dunning-ut dhe Kruger-it. Kjo nuk do të thotë se efekti nuk ekziston, por se madhësia e tij është ndoshta më e vogël nga ç'duket në figurat popullore, dhe se metoda e paraqitjes ka rëndësi.

Një mësim i vjetër

Ideja se të kuptosh kufijtë e dijes sate është vetë një formë dijeje është shumë e vjetër. Në *Apologjinë e Sokratit*, të shkruar nga Platoni, Sokrati tregon se pasi foli me njerëz që konsideroheshin të urtë, arriti në përfundimin se ishte pak më i urtë se ata vetëm në një gjë: ai nuk pandehte se dinte atë që nuk e dinte. Në studimet e mëvonshme të vitit 2008, Joyce Ehrlinger, Dunning dhe kolegët treguan se as shpërblimet me para nuk i bënin njerëzit me performancë të dobët ta vlerësonin veten më saktë. Saktësia kërkon dije, jo vetëm motivim.

Si ta kontrolloni vetëvlerësimin

1. **Kërkoni reagime konkrete** nga dikush që e njeh mirë fushën.
2. **Testojeni veten** me pyetje ose detyra reale, jo vetëm me ndjesinë se e dini.
3. **Mësoni bazat e një fushe** para se të jepni mendime të forta për të.
4. **Shprehni sigurinë me masë:** «mendoj se», «nuk jam i sigurt, por».

Burimet

Kruger, J. & Dunning, D. (1999). Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1121–1134. doi:10.1037/0022-3514.77.6.1121

Dunning, D. (2011). The Dunning–Kruger effect: On being ignorant of one's own ignorance. *Advances in Experimental Social Psychology*, 44, 247–296. doi:10.1016/B978-0-12-385522-0.00005-6

Burson, K. A., Larrick, R. P. & Klayman, J. (2006). Skilled or unskilled, but still unaware of it: How perceptions of difficulty drive miscalibration in relative comparisons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 60–77. PubMed

Nuhfer, E., Cogan, C., Fleisher, S. et al. (2016). Random number simulations reveal how random noise affects the measurements and graphical portrayals of self-assessed competency. *Numeracy*, 9(1), Article 4. WorldCat

Svenson, O. (1981). Are we all less risky and more skillful than our fellow drivers? *Acta Psychologica*, 47(2), 143–148. WorldCat

Ehrlinger, J., Johnson, K., Banner, M., Dunning, D. & Kruger, J. (2008). Why the unskilled are unaware: Further explorations of (absent) self-insight among the incompetent. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 105(1), 98–121. PubMed

Platoni. *Apologjia e Sokratit*, 21d. Përkthime të ndryshme. WorldCat

Lexoje në internet: https://www.lexoshpejt.com/artikull/efekti-dunning-kruger